

Етнокультурні та соціальні аспекти мисливства

Володимир БОНДАРЕНКО

*Національний лісотехнічний університет України;
bond_v@ua.fm; НЛТУ, вул. Чупринки, 103, м. Львів.*

Світ змінюється. Змінилася і парадигма мисливства – одного з найдавніших занять людства. Якщо колись на тварин полювали заради м'яса, шкір, для захисту від нападів хижих, то за умов розвинутого матеріального виробництва роль мисливства як засобу виживання людей значно знизилася. Натомість, зросло його рекреаційне і оздоровче значення. Прагнення до активного спілкування з живою природою (зокрема у формі мисливства), до оздоровлення з допомогою природних чинників середовища – яскраво виражене соціальне явище сьогодення.

Спочатку і довгий час полювати міг будь-хто. Але від XIV–XVI століть зменшувалася чисельність мисливських тварин, особливо крупних (тур, тарпан, зубр, лось), право на полювання все більше обмежували. Простим людям, незрідка, у ньому і зовсім відмовляли, вони змушені були добувати дичину потаємно. Так зародилось браконьєрство.

Сучасне мисливство є складовою частиною природокористування і здійснюється на науково обґрунтованих засадах та відповідно до національних традицій і національного законодавства. Рациональна його організація є не тільки засобом одержання цінних продуктів, а й обов'язковою умовою збереження і відтворення погोलів'я тварин. Мисливство – це знання біології тварин, система писаних і неписаних правил і обмежень, спрямованих на те, щоби в угіддях не переводилася дичина. Стратегічні орієнтири мисливства передбачають збереження фауністичних комплексів і середовищ їх існування; сприяння мисливським тваринам у всьому їхньому різноманітті та на всіх етапах розвитку.

У світі кількість мисливців залишається, загалом, стабільною і навіть збільшується (в Україні їх мало не 500 тис.). Паралельно утверджуються гуманістичні аспекти мисливства: мисливці беруть активну участь у заходах з охорони і примноження чисельності мисливських тварин, в охороні рідкісних видів, домагаються обмежень на застосування небезпечних для фауни технологій і речовин.

Основні риси етики сучасного мисливства: дисциплінованість мисливця, дотримання ним встановлених правил полювання, піклування про тварин (застосування засобів добування, які не наражають тварину на страждання, допомога бідуючим тваринам та ін.), дружні стосунки з колегами. Все це особливо важливо з огляду на посилення впливу людини на природу, на руйнування у зв'язку з цим середовищ існування тварин, на вдосконалення знарядь добування. Поряд з тим, в Україні за наявних соціально-економічних умов полювання заможних людей, представників пануючих верств набуло характеру розваги, ловецької забави.

Регіони за чисельністю мисливських тварин, обсягом їх добування, інтенсивністю мисливськогосподарської діяльності помітно відрізняються. Найбагатші за видовим складом і мисливськими ресурсами Карпати і Полісся. В господарствах, де цілеспрямовано ведеться боротьба з браконьерством, грамотно здійснюються біотехнічні заходи – чисельність тварин зростає. Прикладом може бути ДМГ «Стир» Львівського обласного управління лісового господарства, в якому від 2000 р. чисельність оленя, сарни, дикої свині поступово збільшується. Найбільш перспективними в сучасних умовах є спеціалізовані мисливські господарства, що можуть надавати мисливцям комплекс мисливсько-господарських і сервісних послуг, запропонувати вибір об'єктів і способів полювання, забезпечувати можливість реалізації вибору. Важливою структурою таких господарств має бути вольєр для розведення і перетримки тварин. В ряді регіонів (Івано-Франківщина, Закарпаття та ін.) засновані вольєрні господарства, площа яких дозволяє організувати полювання у вольєрі. Функціонують такі господарства переважно на акціонерних або приватних засадах.

Щодо обсягів добування дичини, то вони в Україні (і за офіційними, і неофіційними даними) зростають, а ресурси державного мисливського фонду протягом останніх 50–70 років мають стійку тенденцію до виснаження. За роки державної незалежності цю тенденцію не подолали. Недостатньо ефективною виявилась мисливсько-господарська політика, негативну роль відіграє споживацько-екстенсивне ставлення до мисливських ресурсів, яке особливо проявляється в період економічного занепаду.

Окремої розмови і дискусії потребують питання культури та етики мисливства. Вважається, наприклад, неетичним стріляти по стоячому звіру, чи сидячій птиці. Але постріл по тварині, що біжить чи летить може бути найменш результативним, а тварина має найбільше шансів залишитися покаліченою. Особливо при облавному полюванні, де кількість підранків, недобраних мисливцями після загінок, досягає часом половини від кількості звірів, по яких стріляли.

Зусилля з виявлення причин згаданих явищ іноді зводяться до банального пошуку тих, кому можна пред'явити претензії (наприклад працівникам лісового або мисливського господарства). Однак, це безперспективно і

шкідливо, не дозволяє побачити суть проблеми, прогнозувати розвиток подій, здійснювати реально необхідні ефективні заходи. В Україні, як і в інших Європейських державах, радикально налаштовані активісти екологічних організацій, окремі представники громадськості винуваті за невисоку чисельність мисливської фауни покладають на мисливців і пропонують законодавчим порядком заборонити полювання взагалі. Чи це реально? Або сформулюємо питання по іншому: чи це саме той крок, який вирішить проблему збільшення чисельності мисливської фауни?

Світовий досвід показує, що «гола» заборона не вирішує проблему, а, навпаки, – ускладнює її, створює умови для підпільної активності окремих громадян, специфічного тіншового бізнесу. Інший аспект проблеми: українська еліта, яка тепер формується і утверджується, як і еліта будь-якої держави, від престижних мисливських розваг не відмовиться. Не відмовляться від мисливства і рядові громадяни. Проблема відтворення і примноження мисливських ресурсів, забезпечення в угіддях оптимальної чисельності дичини може бути вирішена при науково обґрунтованій і законодавчо забезпеченій мисливсько-господарській політиці, в основі якої – засади збалансованого розвитку і ринкової економіки.

На сучасному етапі важливою стає співпраця місцевих (територіальних) громад, окремих їхніх структур та активістів з товариствами мисливців та спеціально уповноваженими щодо ведення і контролю мисливства органами влади в таких напрямках:

- збір інформації про стан мисливських ресурсів і угідь, участь у заходах з контролю за дотриманням вимог Закону України «Про мисливське господарство і полювання» та профілактики їх порушень;
- нагляд за застосуванням фаунозберігаючих технологій основними землевласниками (членами громади) при сільськогосподарських та лісогосподарських роботах;
- участь членів громади у проведенні мисливськогосподарських заходів (заготівля кормів для підгодівлі, створення кормових полів і реміз, виготовлення біотехнічних споруд, патрулювання угідь і т.п.).

На Гуцульщині, як бачать, що Чорногора куриться, кажуть: «Медвідь пиво варить». Віряться, що ведмеді у Карпатах, як й інші мисливські тварини в усіх інших регіонах нашої країни, не переводитимуться, і ведмеже пиво смакуватиме ще багатьом поколінням мисливців. І одностайно щодо цього в Україні – немала кількість.